

KAZANCIN EN GÜZELİ*

Eüzü bi'llâhi mine's-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ hayri halkihî muhammedin ve âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi- ihsânin ilâ yevmi'd-dîn...

Emmâ ba'dü fa'lemû eyyühe'l-ihvân! Feinne efdale'l-kitâbi kitâbu'llâh, ve efdale'l-hedyi hedyü seyyidinâ muhammedin salla'llâhu aleyhi ve selem... Ve şerre'l-umûri muhdesâtühâ, ve külle muhdesin bid'ah, ve külle bid'atin dalâleh, ve külle dalâletin ve sâhibehâ fi'n-nâr, ve bi's-senedi's-sahîhi'l-muttasılı ile'n-nebiy yi salla'llâhu aleyhi ve selleme ennehû kâl:

عَمَلُ الرَّجُلِ بِيَدِهِ وَكُلُّ بَيْعٍ مَبْرُورٍ

(ك.ق.كر. عن ابن عمر. قال: سُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، عَنْ أَطْيَبِ الْكَنْبِ، فَذَكَرَهُ)

RE: 320/1 (Amelü'r-racülü bi-yedihî, ve küllü bey'in mebrür.) Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemâ kâl.

Aziz ve muhterem müslüman kardeşlerim!

Peygamberimiz Efendimiz Muhammed-i Mustafâ SAS Hazretleri'nin mübarek ehâdîs-i şerîfesini, üstadımız Ahmed Ziyâeddîn-i Gümüshânevî Hazretleri'nin tasnif eylemiş olduğu, Râmûzü'l-Ehâdîs isimli eserden okumağa ve izah etmeye devam edeceğiz.

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Hadislerin izahına geçmeden önce, her zaman olduğu gibi evvelen ve hâssaten Efendimiz Muhammed-i Mustafâ SAS Hazretleri'nin mübarek ruh-u saadeti için, sonra diğer enbiyâ ve mürselînin, bütün evliyâullahın ruhları için ve hâssaten Peygamber Efendimiz'in ashabının, etbainin, ashab-ı kiramdan bize kadar güzerean eylemiş olan cümle sâdât u meşâyihimizin, hulefasının, fukarasının, ehibasının ruhları için; eserin müellifi Ahmed Ziyâeddin Efendi Hazretleri'nin mübarek ruhu için, üstadlarının, talebelerinin ruhları için, hocamız Mehmed Zâhid-i Bursevî Hazretleri'nin ruhu için ve uzaktan yakından bu hadis-i şerifleri dinlemek üzere bu meclise gelmiş olan siz kardeşlerimizin ahirete irtihal ve intikal eylemiş olan cümle geçmişlerinin ruhları için, bir hediye-i Kur'aniyye olsun diye, bir Fâtiha, üç İhlâs-ı Şerif kıraat eyleyelim!

.....

a. Kazancın En Güzeli

Pek çok râvîden rivâyet edildiğine göre, Peygamber SAS Efendimiz'e bir gün, (*Suile an atyebi'l-kesbi*) “Hangi kazanç en tayyibdir, en hoştur, en güzeldir? Kazancın en hoşu, en iyisi, en güzeli hangisidir?” diye sorulmuş.

Herkes hayatını idame ettirmek için, geçimini sağlamak için çalışıyor, para kazanıyor. Çeşitli yollar var, “Bunların en güzeli, en hoşu

hangisidir?” diye sormuşlar. *Aleyhi's-salâtu ve's-selâm* Efendimiz, onun üzerine, şu metnini okuduğum hadis-i şerifi irad buyurmuş:¹

عَمَلُ الرَّجُلِ بِيَدِهِ وَكُلُّ بَيْعٍ مَبْرُورٍ

(ك.ق.كر. عن ابن عمر. قال: سُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، عَنْ أَطْيَبِ الْكَسْبِ، فَذَكَرَهُ.)

RE: 320/1 (*Amelü'r-racüli bi-yedihî*) “Kişinin kendi elinin yapmış olduğu işten hasıl olan kazanç, (ve küllü bey'in mebrûrin) ve her mebrur ve makbul alış-veriş, güzel, iyi bir kazanç yoludur!” diye...

Şimdi buradan anlaşılıyor ki, Peygamber *aleyhi's-salâtu ve's-selâm* Efendimiz iki hususu zikrelemiştir:

---

¹ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.466, no:15874; Hâkim, *Müstedrek*, c.II, s.12, no:2158; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XXII, s.197, no:519; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.II, s.85, no:1227; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.V, s.263, no:10177; Hâle RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.141, no:17304; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.IV, s.276, no:4411; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.V III, s.47, no:7918; Bezzâr, *Müsned*, c.IX, s.183, no:3731; Râfi' ibn-i Hudeyc RA'dan.

İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.IV, s.554, no:23083; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.V, s.263, no:10178; Saîd ibn-i Umeyr Rh.A'ten.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.II, s.332, no:2140; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXXVII, s.397; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Mecmaü'z-Zevâid, c.IV, s.102, no:6212; *Kenzü'l-Ummâl*, c.IV, s.23, no:9253;

Keşfü'l-Hafâ, c.I, s.155, no:403; *Câmiu'l-Ehâdis*, c.XIV, s.320, no:14383.

Birisi; (*Amelü'r-racülü bi-yedihî*) “Kişinin kendi eliyle yaptığı işten elde ettiği kazanç...” Kendi eliyle yaptığından maksat, elinin emeği diyoruz ya biz de, kendi lisanımızda da böyle cârîdir. Kendisi emek sarf ediyor, ortaya bir şey koyuyor. Sanat erbabı, uğraşüyor, alını terliyor, akşama kadar çalışıyor, çabalıyor; böyle ce kazandığı helâldir, güzeldir. İster sanat olsun, isterse diğer mesleklerden bir meslek olsun. Uğraşıp, didinip, emek sarf edip kazanması, ortaya bir iş koyması, ondan elde edilen gelir güzeldir, makbuldür.

Bir de, (*Küllü bey'in mebrûrin*) “Her mebrur alış-veriş, ticaret de makbuldür, güzeldir.” buyurmuş. İkincisi ticaret olmuş oluyor.

Peygamber SAS Efendimiz'in de, mâlûm nübüvvetinden evvel, kendilerinin güzel ticaretleri vardı. Kervanla Şam'a gitmesi, gelmesi ve böyle bir faaliyette bulunması, kendisi tarafından daicra edilmiş bir çalışma şekli...

Başka bir hadis-i şerifte:²

عَمَلُ الْأَبْرَارِ مِنَ الرَّجَالِ الْخِيَاطَةُ وَعَمَلُ الْأَبْرَارِ
مِنَ النِّسَاءِ الْغَزْلُ

(تمام، خط. وابن لال، كر. عن سهل بن سعد)

² Temmâmü'r-Râzî, *el-Fevâid*, c.II, s.100, no:1250; İbn-i Hacer, *Lisânü'l- Mîzân*, c.III, s.97, no:332; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.IX, s.15, no:4613; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.III, s.247; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXXV I, s.199; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.40, no:4097; Sehl ibn-i Sa'd RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IV , s.56, no:9347; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.331, no:884; *Câmiu'l- Ehâdis*, c.XIV , s.319, no:14381.

(*Amelü'l-ibrâri mine'r-ricâl, el-hıyâtatü*)
“Ebrârın ameli, terzilikdir. (Ve *amelü'l-ibrâri mine'n-nisâi, el-gazelü*) Kadınların ebrârınının, yâni iyi, sâlih hanımların işi, ip bükme, ip eğirmektir; yün veya başka bir şeyi iğ ile eğirmektir!” diye buyurmuş.

Demek ki, hadis-i şerifte böyle denildiğine göre, bu iki meslekte bir tatlılık var.

Hakikaten de tanıdığımız terzilerden birkaç eş, dost, ahbabı düşünüyorum; umumiyetle böyle kitap okuyan, güzel konuşan, dinî bilgisi iyi olan kimseler. Ben öylelerine mi tesadüf ettim, bilmiyorum. Herhalde zamanı müsait oluyor; önündeki kumaşa iğneyi sokup çıkartırken, zihin serbest oluyor. Nefis meşgul oluyor bir taraftan, ama zihin serbest oluyor. Herhalde güzel bir meslek oluyor.

Bu arada o dikmekten söz açılınca, bir zatı hatırladım. Kim olduğunu söyleyemeyeceğim şu anda; ama kumaşı dikermiş, ondan sonra sökermiş... Yine dikermiş, yine sökermiş, yine dikermiş... Birisi onun bu halini görünce soruyor:

“—Mübarek, madem diktin, ne diye söküyorsun? Baktın sökülmesi lâzım, madem söktün, ondan sonra neden tekrar dikiyorsun?”

Gülmüş, gülmüş başını sallamış, demiş ki:

“—Ah ah, sen bu nefsi bilmezsin. Bu nefsi ben böyle meşgul etmezsem, o beni meşgul eder!” demiş.

Nefis meşgul olsun diye, onu bir işte tutmak lâzım, çalışmak lâzım, uğraşmak lâzım!

Çalıştığı zaman, insan zamanın nasıl geçtiğini anlamaz. Oruçlu olduğunuz zamanı da düşünün: Akşama kadar insan oturduğu yerde olursa, oruç bazen zor gelebilir, o yaz günlerinde ve sâirede... Ama bir iş yaparsa, bir işle meşgulse; a, bir de bakıveriyorsun ezan okunmuş, akşam oluvermiş... Çarçabuk geliverir.

Onun için, çalışmak güzel! Elinin emeğini yemek daha güzel... Neden güzel oluyor? Başkasının sırtından geçinmek iyi olmadığı için, başkasının hukukunu geçirmek üzerine, hoş bir şey olmadığı için.

Tasavvuf kitaplarında yazılmış ki:

Tasavvuf yâr olup, bâr olmamaktır

[Gül-i gülzâr olup, hâr olmamaktır.]

“Tasavvuf, dost olmak ama kimseye yük olmamaktır. Dostluktan bi’l-istifade, onun bunun sırtından geçinmemek, sırtına binip de ona zahmet vermemektir.” [Gül bahçesinin gülü olup, diken olmamaktır.]

Tasavvuf nedir? Yâr olmaktır, bâr olmamaktır. *Bâr*, Farsça yük demek. Yük olmayacak kimseye... Kimseye yük olmamak daha güzel. İnsan ancak, çalıştığı zaman kimseye yük olmaz.

Hazret-i Ömer RA, mübarek, halifeliği zamanında elinde kamçı, bazen çarşıya, pazara girermiş. Sorarmış ticaretten, faizden, haramdan, helâl-den... Bilmeyeni dövermiş, ticaret yaptırtmamış. Yâni, dinî ahkâmı bilmeyene öyle çarşıda, pazarda alışveriş yaptırtmamış; öğrensin diye!

Korkarmış herkes. Hatta ashabdan birisine bir kadılık teklif ediyor da;

“—Ben sırtıma sopa yemek istemem!” diyor.

Yâni, hele bir eğri olsun... Demek ki asabi bir kimse...

Bir gün yolda giderken bakmış, kenarda bazıları oturmuşlar, duruyorlar öyle...

“—Sizler niye oturuyorsunuz burada?” demiş

Onlar cevabında demişler ki,

“—Biz gûşe-i kanaati ihtiyar eylemiş olan mütevekkileriz!”

Ne demek? Yâni, “Biz Allah’a tevekkül ettik, Allah bizim rızkımızı gönderir elbette bir yerden; çalışmamıza lüzum yok, gerek yok. Tevekkül erbabıyız biz, oturduk işte; Allah elbet rızkı gönderir!

Bir kızmış onlara, demiş ki:

“—Siz mütevekkil değilsiniz, müteekkilsiniz! Allah’a tevekkül edici kimse değilsiniz, yeyicisiniz siz! Siz halkın kâsesine kepçe gibi dalıp çıkıyorsunuz. Başkasının kâsesinden alıyorsunuz.

Mütevekkil o kimsedir ki, tarlayı sürer, tohumu atar, her türlü çalışmayı yapar, ondan sonra da *muntazır-ı barân-ı rahmet* olur. Yâni, Allah’ın rahmet deryası çûşa gelsin de, bereket ihsan etsin de, bu mahsül bitsin diye o zaman tevekkül eder.

Sen kendi üzerine düşeni yapma, ondan sonra Allah’a tevekkül ediyorum diye bir de dini eğri büğrü, kendi tembelliğine maske ve perde yap... Öyle şey olmaz.” diye onları azarlamış, kovalamış.

Peygamber SAS Efendimiz'in de ehâdîs-i şerîfesinde pek çoktur işaretler... Dilenen bir kimseye dilenmemesini; bir ip alıp , dağdan odun toplayıp, getirip onu satıp, elinin kazancıyla, emeğiyle yemesini, kazancını öyle sağlamasını tavsiye etmiş.

O halde, bu hadis-i şeriften bize düşen hisse, bizim çıkartacağımız hisse: Kimseye yük olmamaya çalışmak, kendi kazancımızı, geçimimizi kendimiz sağlamaya çalışmak; bu kazancı helâl yollardan sağlamaya çalışmak, elimizin emeğini yemek... Ya ticaret yoluyla, ya sanat yoluyla bu işi yapmaktır.

Sanat mı iyidir, ziraat mı iyidir, ticaret mi iyidir?

Bu hususta ulemanın çeşitli sözleri vardır. Hepsi hoş, hepsi hoş... Ticarete üstün diyenler var, elinin emeği olmak dolayısıyla sanata üstün diyenler var. Allah cümlemize hayırlı kazançlar nasib eylesin...

Helâlden kazanıp, helâl lokma yemek, birçok şeyin anası ve anahtarıdır. Bir insan haram lokma yedikten sonra, onun işinden bereket gelmez. Yâni, karnında haram lokma varken olmaz.

Mâlûm ve meşhurdur ki, Ebû Bekr-i Sıddîk RA'a kölesi bir tabak yiyecek getirmiş. O da o tabağı almış, yemiş. Yedikten sonra, nereden olduğunu sormuş. Bir müşrik komşunun düğününden geldiğini söylemişler. Bir başka rivayete göre, o köle, o yiyeceği gayr-i meşru, Allah'ın haram kıldığı bir şekil ile kazanmış, öyle getirmiş... Onun öyle olduğunu anlayınca, yâni haram olduğunu, iyi bir şey olmadığını anlayınca; par-

mağını boğazına sokmuş, gıcıklatmış boğazını, çıkartmış dışarıya yediğini... Yâni, yediği lokmayı kusmuş. Demiş ki

“—Haramla hasıl olan ete, ancak cehennem yakışır.”

Yâni, “Haram yedi mi insan, cehenneme muhakkak gider.” mânâsına...

Onun için, tasavvuf kitaplarında; yâni, Allah’a kurbiyyet hasıl etmek için, Allah’ın rızasını kazanmak için takip edilmesi gereken yolu anlatan kitaplarda, “Bu işin ilk adımı, başı helâl lokmadır.” diye yazar. Lokma haram oldu mu, insan düzelmez.

“—Bu çocuk bir türlü ıslah olmuyor. Bizim çocuk ana baba saymıyor, söz dinlemiyor. Mektepte başarılı değil, haylazlık yapıyor. Cüzdandan para alıp gidiyor, har vurup harman savuruyor...”

Küçükken nasıl besledin? Ona dikkat edecektin!

b. İmam-ı Azam’ın Babasının Hikâyesi

Meşhur hikâyedir ya hani, İmam-ı Azam için anlatırlar Rh. A, babası elmayı dişlemiş falan diye... Şöyle kısaca anlatmak gerekirse...

Babası çok ibadet ehli, alim bir kimseymiş İmam-ı Azam Hazretleri’nin... Derenin kenarında, nehrin kenarında oturmuş ders çalışırken, dinî ulûmu öğrenmeye gayret ederken, bakmış suyun üstünde bir elma, yüzüp gidiyor ileriye doğru... Uzatmış elini, elmayı almış... Bakmış, güzelce bir elma... Isırmış. Isırınca da:

“—Yâhu, ben bunu sudan buldum, ısırıldım; ama acaba doğru mu yaptım, eğri mi yaptım?”

Ondan sonra, yememiş. Ama içine de dert olmuş:

“—Bu elma acaba nereden geldi?” diye araştırmağa başlamış.

Nehir boyunca yukarıya doğru, akıntının tersine yukarıya doğru yürümüş, yürümüş, yürümüş; bir taraftan da bakınıyor, nehre yakın elma ağacı olan bahçe neresi diye... Yürümüş, yürümüş; nihayet elmaların olduğu bahçeyi bulmuş. Sahibini bulmuş. Sahibine demiş ki,

“—Hakkını helal et!”

“—Ne oldu?” demiş

“—İşte böyle olunca böyle oldu, ben derenin kenarında otururken bir elma suyun üstünde yüzüp geçiyordu. Ben de uzandım, aldım, bir ısırıldım; ama sonradan aklım başıma geldi. Helal edersen, işte ısırmış bulundum senin elmanı...”

Adam bakmış, pırlanta gibi bir insan karşısındaki... Öyle suya düşmüş bir elmayı bir ısırıldı diye onun peşine bu kadar düşen insan haramı helali çok iyi bilen, Allah’tan çok korkan bir insan... Anlamış, vermiş notunu hemen...

“—Yok,” demiş, “helâl etmem!”

“—Aman, etme, eyleme!”

Yalvarmaya yakarmaya başlamış,

“—Yok,” demiş, “Şartım var, ancak bir şartla helâl ederim!” Hikâyeye uzun ya...

“—İşte, benim kör, topal, sağır, dilsiz, neyse, şu kadar ayıplı, kusurlu —ne kadar kusuru varsa saymış— bir çocuğum var, kızım var evde. Onu alırsan, o zaman affederim. Başka türlü affetmem!” demiş

“—Eh, pekiyi!” demiş.

Ne yapsın, kör, topal, kötürüm, bir baş belâsı bir şeyle evlenecek; ama sonunda yediği veyahut ısırdığı elmayı helâl ettirecek. “Pekiyi!” demiş, râzı olmuş, boyun bükmüş... Sırf Allah râzı olsun diye, kabul edilmeyecek bir işi kabul etmiş.

Düğün olmuş. Düğün evine girmiş, bir de bakmış ki: Allah! Neresi sağır dilsiz?! Dünya güzeli bir kız karşısındaki... Çıkmış dışarıya bu sefer, gitmiş kayınpedere demiş:

“—Olmadı bu, bizim anlaşmaya uymadı... Hani kör olacaktı, sağır olacaktı, dilsiz olacaktı, kötürümdü, bilmem şunuydu, bunuydu... Bir yanlışlık var bu işte!” demiş.

Bak orada da takvâya uyuyor. Yâni orada da, “—Hah, çok güzelmiş, iyi, yaşadık!” demiyor Bu sefer gene,

“—Evlâdım! Helâl ü hoş olsun, Allah mes’ud bahtiyar etsin... Ben, kötürüm dedim, bunun ayağı hiç harama gitmedi. Çolak dedim, eli hiç harama uzanmadı. Kör dedim, hiç nâmahrem görmedi ki bu kızcağız. Sağır dedim, hiç haram bir şey işitmedi ki... Ondan öyle dedim ben. Söylediğim sözler doğrudur; ama kasedtiğim mânâ farklıdır!” demiş,

“—Haydi Allah mes’ud etsin!” demiş, sırtını sıvazlamış...

“Evlenmişler de, o mübarek evlilikten İmam-ı Azam doğmuş.” derler, anlatır böyle kitaplar. Doğru veya yanlış; ama işte çıkacak ders nedir? Demek ki bir helâl lokma, ne oluyor.

Sonra İmam-ı Azam çok kısa bir zamanda Kur’an’ı hatmetmiş. Artık bir ayda mı hatmetti, kaç günde hatmettiyse unuttum onun rakamını...

“—Olur mu hocam, bir ayda da...”

Hatim değil, ezberlemek...

“—Olur mu bir ayda ezberlemek?” dersiniz, bizim bir hemşehrimiz var, mühendis... Halen de sağ... İsterseniz ismini, adresini verebilirim.³

Onun yanında babam demiş ki:

“—İşte filanca adam üç ayda ezberlemiş Kur’an’ı...” O da demiş ki:

“—Bize de *el-hamdü lillâh*, bir aydan kısa zamanda nasib oldu.”

Yâni hayatta, hal-i hazırda böyle müstesna insanlar var.

Neyse, kısa zamanda bu İmam-ı Azam Hazretleri Kur’an-ı Kerim’i ezberlemiş, hafız olmuş; çok kısa bir zamanda... Bir ay diyelim veyahut ne kadarsa, unuttum. O kadar zamanda... Gelmiş annesinin eline öpmüş,

---

³ İsmâil Turan Hoca.

“—Anne, işte şu kadar zamanda Kur’an-ı Kerim’i ezberledim!” diye...

Anası demiş ki

“—Ah, evlâdım ah!” demiş. “Senin o baban yok mu; o elmayı dişlemeseydi, sen çok daha kısa zamanda ezberlerdin.” demiş.

Demek ki, her haram lokmanın insana bir zararı oluyor. Sabahtan akşama haram küpü gibi, insanın yediği, içtiği, giydiği, baktığı her şey haram olursa...

Ondan yola gelmiyoruz biz... Söylüyoruz, söylüyoruz; ne kendimize tesir ediyor, ne başkasına tesir ediyor... Ne sözümüzde tesir var, ne dinlediğimiz şeyden ibret alma durumu var. Demek ki, nerelere bağlı işler... Tasavvuf kitapları öyle yazmış: “İşin başı helal lokmadır.” diye...

Onun için, lokmanın helâl olmasına, helâlden gelmesine azami dikkat edelim inşâallah bu hadis-i şerifin ışığı altında. Kazanç yolumuzu yeniden bir gözden geçirelim! Tanzim edelim kendi halimizi ve Allah’ın rızasına uygun yoldan kazanıp, uygun yoldan yemeye, beslenmeye; uygun yerlere harcamaya gayret edelim!

c. Selâmı ve Teşmiti Umûmî Yapın!

Bu ikinci hadis-i şerif. Burada Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:⁴

---

⁴ İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.LI, s.247; Deylemî, *Müsnedü’l-Firdevs*, c.III, s.13, no:4014; Abdullah ibn-i Mes’ud RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.IX, s.233, no:25303; *Câmiü’l-Ehâdîs*, c.XIV, s.323, no:14386.

عُمُوا بِالسَّلَامِ وَعَمُّوا بِالتَّشْمِيتِ

(كر. عن ابن مسعود)

RE: 320/2 (*Ummû bi's-selâmi, ve ummû bi't-teşmîti*) [Selâmı umûmî yapınız ve teşmîti umûmî yapınız.]

Ummû demek, umûmî yapınız, genelleştiriniz demek çoğul sîgasıyla... Çok kimseye hitap edecek tarzda selâm veriniz.

Şimdi Arapça'da, selâm verirken ne diyoruz biz? *Es-selâmü aleyküm* diyoruz, bu hadis-i şerife uygun oluyor. *Es-selâmü aleyküm* demek, size selâm olsun demek.

Halbuki, Arapların dili başka başka söylemelere uygundur. (*Es-selâmü aleyke*) desen meselâ, "Sana selâm olsun!" demek olur. Türkçe'de de, "Selâm sana!" filan dese insan, bir kişiye demiş oluyor. "Selâm size!" dediği zaman, bir çok kişiye demiş oluyor.

Arapça'da da bu mümkündür. Karşındaki şahıs bir kişiye, "*Es-selâmü aleyke!*" diyebilirsiniz. İki kişiye, "*Es-selâmü aleykümâ!*" dersin. Çok kimseye, "*Es-selâmü aleyküm!*" dersin. Çok kadınsa, "*Es-selâmü aleykünne!*" dersin. Böyle muhatabın sayısına ve cinsiyetine göre, değişik söyleme imkânı vardır.

"—Peki, bir kişiye, '*Es-selâmü aleyk!*' mi diyeceğim, '*Es-selâmü aleyküm!*' mü diyeceğim?"

Peygamber Efendimiz işte onu buyuruyor:

“—Çoğul olarak söyleyiniz, ‘*Es-selâmu aleyküm!*’ deyiniz!” Yâni, “‘Size selâm olsun!’ deyiniz, karşınızdaki bir kişi bile olsa, çoğul olarak selâm veriniz!” diyor Peygamber Efendimiz.

(*Ve ummû bi’t-teşmit*) “Ve teşmitte de, yine umumî olarak dua ediniz.” *Teşmit* demek, *teşmîtü’l-âtıs*; aksırana, aksıran kimseye “Allah sana merhamet etsin!” diye dua etmek. Bu da bizim kardeşlik vazifemiz, müslüman kardeşliğinin icabı...

Müslüman kardeşliğinin icabı çok da, onlardan bir tanesi selâm verdiği zaman selâmının iade edeceksin. Aksırdığı zaman, “Allah sana merhamet etsin!” diye hayır dua edeceksin. Davet ettiği zaman, davetine icabet edeceksin. Hastalandığı zaman, ziyaret edeceksin. Ölürse, cenazesine gideceksin. Cenazesini meydanda bırakmayacaksın, son vazifeni yapacaksın. Müslümanın müslümana karşı vazifeleri var. Gıyabında onu koruyacaksın. Arkasından dedi kodu yapmayacaksın, çekiştirmeyeceksin.

O vazifelerden bir tanesi de, aksırdığı zaman İslâmî töreye, adete göre, aksıran kimse, (*El-hamdü li’llâh*) diyecek. Taa, Hz. Âdem Atamız’dan gelme bir adet bu. İlk defa o (*El-hamdü li’llâh*) demiş.

Ondan sonra, etraftaki müslümanlar da onu duyduğu zaman, (*Yerhamüke’llâh*) “Allah sana merhamet etsin!” diyecek. (*Yerhamükümü’llâh*) “Allah size merhamet etsin!” denilecek. O da, (*Yehdînâ ve yehdükümü’llâh*) “Allah size ve bize hidayet eylesin !” Tarzında cevap verecek. Böyle bir şey var, aksırdığı zaman insanın söyleyeceği söz var, hayır dua var.

Hız. Âdem AS ile melâike-i kiram arasında cereyan etmiş bir adetten, günümüze kadar gelmiş bir şey. Yaratıldığı zaman Âdem AS aksırmış. Aksırınca, (*El-hamdü li'llâh*) demiş, “Allah’a hamd ü senalar olsun!” diye...

Melekler de, “Allah sana merhamet eylesin!” diye dua etmişler. Bu o konuşmanın devamı diye, böyle kitaplar yazar. O adetin tekerrürü diye yazarlar.

Demek ki, biz de bir müslüman kardeşimize, aksırdığı zaman böyle hayır dua edeceğiz ama, hayır duayı tek olarak yapmayacağız. Yâni, sen demeyeceğiz, siz hitabıyla yapacağız. Yâni, herkesin iyiliğini isteyeceğiz. Tek kişiye tahsis etmeyeceğiz.

Bedevinin birisi yâni, çöl Arab’ı, görgüsü biraz eksik oluyor çölde yaşadığı için, insanların arasına katışmamış olduğu için; gelmiş:

“—Allah sana ve bana merhamet etsin yâ Rasûlallah!” demiş. Gülmüş Peygamber Efendimiz:

“—Sen Allah’ın rahmetini daralttın ey filanca!” demiş. “Allah’ın rahmeti geniş, niye sana, bana; herkese deyiver de herkese oluversin.” demiş.

Herkesin iyiliğini isteyecek yâni, müslüman içini öyle terbiye edecek. Herkese karşı selamı da, kelamı da duası da umumî olursa iyi...

Namazın arkasından dua ettiği zaman da bütün müslümanlara dua ederse daha iyi olur. Tek başına, sırf kendisine dua etmesinden daha iyi olur. Hele hele imam, sadece kendisine dua ederse, haindir diyor hadis-i şerifte... İmamlığı elde etmiş, başa geçmiş, onu suiistimal etmiş oluyor. İmam

da cemaatini kasdederek, umumî dua edecek. Bunun hakkında da hadis-i şerif var. Yâni, biz bütün müslümanların iyiliğini düşüneceğiz.

Hadis-i şerifin tamamı şöyle:⁵

لَا يَحِلُّ لِأَمْرِي أَنْ يَنْظُرَ فِي جَوْفِ بَيْتِ أَمْرِي
حَتَّى يَسْتَأْذِنَ فَإِنْ نَظَرَ فَقَدْ دَخَلَ وَلَا يُؤْمُّ قَوْمًا
فِيخْصُ نَفْسَهُ بِدَعْوَةٍ دُونَهُمْ فَإِنْ فَعَلَ فَقَدْ خَانَهُمْ
وَلَا يَقُومُ إِلَى الصَّلَاةِ وَهُوَ حَقِنٌ حَتَّى يَتَخَفَّفَ

(ت.ق. عن ثوبان)

(*Lâ yahillü li'mriin en yenzura fî cevfi beyti'mriin, hattâ yeste'zine*) Bir kimse için, müsaade almadan bir kimsenin evinin içine bakmak helâl olmaz; (*fein nazara fekad dehale*) eğer bakarsa, girmiş gibi olur.

(*Ve lâ yeümmü kavmen feyehussu nefsehü bi-da'vetin dûnehüm*) Bir kimsenin bir kavme imamlık yapıp da, duayı kendisine tahsis etmesi helâl olmaz; (*fein feale fekad hânehüm*) eğer böyle yaparsa, onlara hıyanet etmiş olur.

---

⁵ Ebû Dâvud, *Sünen*, c.I, s.70, no:90; Tirmizî, *Sünen*, c.II, s.189, no:357; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.298, no:923; Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.375, no:1093; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.V II, s.518, no:11185; Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.II, s.127, no:1042; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, c.XII, s.393; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.LV I, s.13; Sevban RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V, s.250, no:22206; Ebû Ümâme RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IX, s.201, no:25210; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XV II, s.63. no:17574.

(*Ve lâ yekümü ile's-salâti ve hüve hakınün, hattâ yetehaffefe*) [Bir kimsenin küçük abdestine sıkışmış iken, rahatlamadıkça namaz kılması helâl olmaz.]

Bütün müslümanlar birbiriyle irtibatlıdır, birbirinden kopuk değildir. Birbirine dirsek çeviren, birbirine yan bakan, birbirine çelme takan, birbirine kızan, kuyusunu kazan kimseler iyi müslüman değil.

Öyle kimseleri duyuyoruz ki, bir müslüman kardeşi hakkında:

“—Filancayı elime geçirsem, kör testereyle keserim!” diyor.

Öyle kimseler duyuyoruz ki, bir müslüman kardeşi hakkında:

“—Asılacak olsa, ipini ben çekerim!” diyor.

Vah yazık, vah, vah yazık! Sen müslümanlıktan hiç bir şey anlayamamışsın daha... Daha sen çok yaşayacaksın, çok tecrübe kazanacaksın da, bir zaman gelir dünyayı belki anlarsın.

Müslüman merhametli olacak, müslümanlar bir vücut gibi olacak. Vücudun ayağına diken battığı zaman, geceleyin insan uykusuz kalır.

“—E, ayak ağrısın, öbür taraf rahat uyusun!”

Uyumaz, uykusuzluk ve ateş bütün vücudu sarar, çünkü irtibat var arada.

E, senin öbür tarafta olandan haberin olmazsa, ötekisinin beri tarafta olandan haberi olmazsa... Berikisi burada karnını doyurur, çok yemekten ölür; yanındaki komşu da hiç bir şey yiyemediği

için ölürse, o kıyamet alameti... Sen biraz yediğinden ötekisine verseydin, ondan haberin olsaydı, o olmayacaktı.

Biri yer, biri bakar; kıyamet ondan kopar!

Bu tekerlemeyi boşuna söylememiş büyüklerimiz. Yâni, hepsinin bir aslı esası, bir dayandığı nokta var. Onların sözlerini yabana atmamak lâzım... Hâsılı, müslüman öteki müslümanlarla ilgilenecek. “Rabbenâ, hep bana!” demeyecek, sadece kendisini düşünmeyecek; herkesi beraber düşünecek, iyiliği umumî olarak isteyecek.

Bu hadis-i şeriften çıkarttığımız ders budur. Gelelim bundan sonraki hadis-i şerife:

d. İsrâfil AS’ın Sura Üflemek İçin Beklemesi

Peygamber SAS Efendimiz bu hadis-i şerifte, İsrâfîl AS’ı kasederek şöyle buyurmuş:⁵

عَنْ يَمِينِهِ جِبْرِيلُ وَعَنْ يَسَارِهِ مِيكَائِيلُ يَعْنِي

صَاحِبُ الصُّورِ

(حم.ك.ع. عن أبي سعيد)

RE. 320/3 (*An yemînihî cibrîlu, ve an yesârihî mîkâil, ya’nî sâhibe’s-sûr*) “Sura üfürecek meleğin sağında Cebrâil AS vardır, solunda Mîkâil AS vardır.”

⁵ Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.432, no:3999; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.9, no:11084; Hâkim, *Müstedrek*, c.II, s.231, no:3048; Ebû Ya’lâ, *Müsned*, c.II, s.478, no:1305; Ebû Saîd el-Hudrî RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.XIV, s.408, no:38905; *Câmiu’l-Ehâdis*, c.XIV, s.326, no:14391.

Duymuşsunuzdur ki melekler, mertebe itibariyle derece derecedir. Kimisi çok şerefli, çok yüksek, Allah indinde çok makbul meleklerdir. *Melek-i mukarreb* denir onlara, yakın, Allah'a yakın melekler. Çeşit çeşit melekler vardır. İnsan vücudunda da çeşit çeşit melekler vardır. Göklerde melekler vardır, yerde melekler vardır. Allah'ın emirlerini icra eden rûhânî, latîf mahlûklardır melekler.

Bizim vücudumuzda bir kere, meleklerden hangileri var? *Kirâmen Kâtibîn* var, amellerimizi yazan melekler var, hayırlarımızı, şerlerimizi yazan melekler var.

Sonra her vücudumuzun eklemünde vazifeli bir melek olduğunu hadis-i şerif bildiriyor. Her eklemimizde bir melek olduğunu bildiriyor. Böylece çeşit çeşit, sayılamayacak kadar Allah'ın melekleri var; yerde gökte, içimizde dışımızda...

Bunların en büyükleri dört tanedir. Cebrâil, Mîkâil, İsrâfil, Azrâil... İsrâfil AS suru üfleyecek olan yâni, o kıyametin alâmeti olan suru üfürecek olan melektir. "Onun sağında Cebrâil var, solunda Mîkâil vardır." diyor. Şimdi tabii bu mânevî hayata ait, gözümüzün görmediği aleme ait bir şey...

Asıl beni bu hadis-i şerifin şerhinde, aşağıda geçmiş olan bir ibâre heyecanlandırdı. Peygamber SAS Efendimiz'den rivâyet edilmiş ki, şöyle buyurmuş:⁶

(*Keyfe en'ame, ve sâhibe's-sûri kadi'lteka-me'l-karne, yentaziru metâ yu'meru bi'nnefhi, feyenfühu*) “Siz nasıl böyle gâfil gâfil dolaşıp duruyorsunuz ki?” diyor Peygamber Efendimiz. “O suruüfürecek olan melek, yakalamış suru, ‘Üfürmek için ne zaman emir olacak da, üfürceğim?’ diye bakıp duruyor. Nasıl geziyorsunuz siz, ne biçim gâfil insanlarsınız!” buyurmuş Peygamber SAS Efendimiz.

---

⁶ Tirmizî, *Sünen*, c.IV , s.620, no:2431; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.73, no:11714; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.III, s.105, no:823; Hâkim, *Müstedrek*, c.IV ,s.603, no:8678; Taberânî, *Mu'cemü's-Sağîr*, c.I, s.49, no:45; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.II, s.339, no:1084; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.I, s.309, no:352; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.V II, s.130; Abd ibn-i Humeyd, *Müsned*, c.I, s.279, no:886; Hamîdî, *Müsned*, c.II, s.332, no:754; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.III, s.363; Zehebî, *Tezkiretü'l-Huffâz*, c.II, s.554, no:575; Abdullah ibn-i Mübarek, *Zühd*, c.I, s.557, no:1597; Ebû Saîd el-Hudrî RA'dan.

Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.V I, s.316, no:11082; İshak ibn-i Râhaveyh, *Müsned*, c.I, s.463, no:538; Ebû Hüreyre RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.326, no:3010; Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.603, no:8677; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XII, s.128, no:12670; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.V I, s.76, no:29587; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.374, no:19364; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.V, s.195, no:5072; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.III, s.19, no:581; Zeyd ibn-i Erkam RA'dan.

Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.III, s.189; Câbir ibn-i Abdullah RA'dan. Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.V, s.153; Enes ibn-i Mâlik RA'dan. *Kenzü'l-Ummâl*, c.XIV, s.410, no:38910; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XV, s.426, no:15867.

Beni bu heyecanlandırdı asıl... Yâni, hani şöyle bir düğmeye basılsa, bombalar patlayacak filan gibi.

Hani, Rusya füzeleri hazırlamış, Amerika'ya karşı... Amerika füzeleri hazırlamış, Rusya'ya karşı... Birisi bir yanlışlıkla bir işareti verse, kıyamet kopacak. Hani, onun için "Aman böyle şeyler olmasın filan!" diye Moskova'dan, Washington'a bir hat çekiyorlar özel, hususi, aralarında direk, doğrudan doğruya konuşmak için *Kırmızı Telefon* demişler, bir hat çekmişler; "Aman, birbirimizi bir feveran ile, ani bir hareketle mahvetmeyelim!" filan diye...

E bu melek, elinde sur bekliyor. Bir işaret olsa, emrolunsa, üfürdüğü zaman kıyamet kopacak. Nasıl, (*keyfe entüm*) "Nasılsınız, ne haldesiniz!" diyor Peygamber SAS Efendimiz... Asıl insanı heyecanlandıran tarafı bu...

İsrâfil AS suru eline almış, üfürmeye hazır bekliyor. O sahneyi gözümüzün önünden hiç uzak tutmayalım da, "Ha şimdi üfürdü, ha şimdi üfürecek!" diye hazırlıklı olalım!

Bu hazırlıklı olmak nasıl olur? Hazırlıklı olmanın ilki, bir ke re günahlardan tevbe edersin. Bâtılı bırakırsın, hak yola gelersin.

"—Altmış yaşına geleceğim... Emekli olacağım... Altmış beş yaşına geleceğim... İkramiyeyi alacağım... Hacca gideceğim..."

Ya gelemezsen? Şimdiden bir kere, uzağa atma! Uzağa atmak gafillerin işidir. Şeytanın bir oyunudur. Şeytan insana şerri yaptırılmazsa, hayrı tehir ettirir. Baktı, şerri yaptıramadı; bu sefer hayrı tehir ettirir.

İlk iş tevbe... Tevbe-i sâdıka ile tevbe edeceksin evvelâ, hak yola bir döneceksin. Ondan sonra, hak sahipleriyle helallaşacaksın... Yâni, kimin sende hakkı varsa, kiminle böyle hakkı geçmişse, istediğini vereceksin. Alacağını alacaksın, vereceğini vereceksin; helallaşacaksın. Ondan sonra, hayır üzere olmaya çalışacaksın dâimâ... Her gün, her işte, her anda hayır üzere olmaya çalışacaksın, abdestli olmaya çalışacaksın. Ecel birden geliverir diye...

Bu kıyametin nasıl geleceğine dair hadis-i şerif var. İnsanlar alış-veriş yapacakmış, malı alacakmış, parasını vermeden kopacakmış kıyamet. Yâni, gafilce, dünyanın hayatı böyle sürüp giderken, birden, bıçak keser gibi, hop bitecek iş, kıyamet kopacak. Onun için, her an hazır olmak lâzım!

Hâzır ol cenge, eğer ister isen sulh u salah!

Eğer sulh u salâh istersen, harbe hazır ol dediği gibi... Felâh istersen, necât istersen, Allah'ın sevdiği bir kul olacak gibi, hazırlıklı ol dâimâ...

“—Hemen bugün kıyamet kopacak, bana birisi fısıldadı, bugün kıyamet kopacak!” diye bir insan sabahleyin nasıl hazırlanırsa, gününü ona göre tanzim edersen, kurtulursun. Öyle olmazsa, yarın düzelirim, yarın düzelirim dersin; o yarın hiç gelmez, o zaman gafil gider insan.

Allah-u Teâlâ Hazretleri hepimizi gafletten ikaz elesin. Daima uyanık, daima hazırlıklı, ölüm meleği geldiği zaman,

“—Peki, al emaneti!” diyebilecek rahatlık içinde olan, vasiyeti yastığının altında veyahut koynunda, cebinde olan; kimseyle ilişkisi, pürüzlü işi kalmamış, böyle bir iş bırakmamış olan insan eylesin hepimizi... Hazırlıklı eylesin...

Gelelim bundan sonraki hadis-i şerife:

e. Doğan Çocuklar İçin Akîka Kesilmesi

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁷

عَنِ الْغُلَامِ شَاتَانِ مُكَافِئَتَانِ وَعَنِ الْجَارِيَةِ شَاةٌ

(حم. د. ن. ه. حب. عن أم كرز؛ حم. عن عائشة؛ طب. عن أسماء بنت يزيد)

RE. 320/4 (*Ani'l-gulâmi şâtân mükâfietân, ve ani'l-câriyeti şâtün*) “Erkek çocuktan iki koyun, kızdan bir koyun...” Yâni, bir insanın erkek çocuğu olursa, onun Allah tarafından kendisine ihsan edilmesinin bir şükrânesi olmak üzere, Allah’a teşekkür sadedinde;

---

⁷ Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.116, no:2834; Neseî, *Sünen*, c.V II, s.165, no:4218; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.1056, no:3162; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.VI, s.381, no:27183; Ümm-ü Kürz RA’dan.

Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.118, no:2842; Neseî, *Sünen*, c.V II, s.162, no:4212; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.182, no:6713; Amr ibn-i Şuayb babasından, dedesinden;

Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.96, no:1513; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V I, s.31, no:24074; Hz. Aişe RA’dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V I, s.456, no:27623; Esmâ bint-i Yezid RA’dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XV I, s.578, no:45288; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XIV, s.323, no:14387.

“—Çok şükür ya Rabbi, beni akîm yapmadın, çoluk çocuksuz bırakmadın, bir evlat nasib ettin!” diye, ona iki koyun kesecek. Kız olursa, bir tane kesecek.

Mükâfietân sözünün de uzun izahı var. Bu kelimenin altında yatan mânâyâ göre, seçtiğin şey iyisinden, hoşundan olacak. Birbirine denk, şöyle mümkün olduğu kadar iyi cinsinden seçmeye çalışacaksın.

Bu çocuklar için kesilen kurbanı, *akîka* kurbanı derler. Fıkıh kitaplarında ayrıca *akîka* bahsi vardır. Bu kurbanı kesmenin faydalarını bildirir. Evladın hayırlı olmasına, cehennemden azad olmasına, hak yolda yürümesine bunun faydası vardır. Onun için, çocuğu olduğu zaman, insan bu kurbanı kesmeli!

Akîka aslında o süt saçlarına derlermiş. Çocuğun doğduğu zamanki saçlarına derlermiş. Daha bir haftalık iken, hemen daha ilk günlerde kesilen kurban... O zamanda yapılan makbul.

Ama senin baban sana kesmiş mi, kesmemiş mi bilmiyorsun...

Sen çocuklarına kestini mi, kesmedini mi? Galiba kesmedim.

Hah, kesmemişsen, sonradan da olur. Yâni, yapmamışsa, sonra hatırına geldiği zaman, öğrendiği zaman yapmak da olur. Bunun çeşitli faydaları var.

“—Ya Rabbi, bunu eti, çocuğumun etine; kemiği çocuğumun kemiğine bedel olsun. Çocuğum cehennemden azad olsun!” diye dua ederek, niyet ederek, kesersin *akîka* kurbanını... Bunun faydası vardır, sevabı çoktur.

Diğer hadis-i şerif altında, hemen gelmiş. Burada *akîka* kelimesiyle anlatılmış:⁸

RE. 320/5 (*Ani'l-gulâmü akîkatân, ve ani'l-câriyeti akîkatün.*) “Erkek çocuk için iki akîka kurbanı, kız çocuk için bir akîka kurbanı lâzımdır.” diye Peygamber Efendimiz tavsiye ediyor.

Bu tavsiyeye malî durumu müsait olan kardeşler, riayet ederlerse; çağırırlar, kendileri de yerler, çoluk çocuk, eş dost ile beraber... Bir yeni gelenin bayramı, şenliği olur. Gelenler de hayır dua ederler. İnşâallah güzel bir iş olmuş olur, muhabbet olmuş olur müslümanlar arasında... Bunu yapmaya çalışmalı!

عَنِ الْغُلَامِ عَقِيقَتَانِ وَعَنِ الْجَارِيَةِ عَقِيقَةٌ

(طب. عن ابن عباس)

f. Her Hatmin Sonunda Müstecâb Bir Dua

Enes RA'dan rivâyet edildiğine göre, Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁹

---

⁸ Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XI, s.150, no:11327; Dâra Kutnî, *İlel*, c.XV, s.403; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XV I, s.577, no:45287; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XIV , s.326, no:14389.

⁹ Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.II, s.416, no:2254; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliya*, c.V II, s.260; İbn-i Hacer, *Lisânü'l-Mîzân*, c.VI, s.279, no:985; İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.III, s.125; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.IX, s.390, no:4984; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XIV , s.271, no:1577; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.47, no:4121; Zehebî, *Lisânü'l-İ'tidal*, c.IV , s.412, no:9643; Enes ibn-i Malik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.II, s.160, no:3340; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.777, no:1786; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XIV , s.328, no:14396.

عِنْدَ كُلِّ خَتْمَةٍ دَعْوَةٌ مُسْتَجَابَةٌ

(كر. عن أنس)

RE. 320/6 (*İnde külli hatmetin da'vetün müstecâbetün*) “Her hatmin sonunda müstecâb bir dua vardır.”

Bu hadis-i şerif ne ile ilgili? Kur'an-ı Kerim'i hatmetmekle ilgili. Kur'an-ı Kerim'i okuyorsun, okuyorsun, okuyorsun, okuyorsun; baştan sona... Fatiha'dan başladın, *Kul eüzü bi-rabbi'l-felak*, *Kul eüzü bi-rabbi'n-nâs*'ta bitirdin. Her hatim tamamlandığı zaman, o hatmin bereketine, Cenâb-ı Hak o hatim indirenin duasını müstecâb eder, duası makbul olur.”

“—Yâni, ne demek?”

Duan müstecâb, aç elini, iste! Allah'ın kitabını okudun ya, baştan sona okudun, hatim oldu *el-hamdü lillâh*; aç elini iste, işte şimdi zamanı.

Bundan ne dersi çıkıyor bize? Bol bol hatim çıkıyor. Duasının makbul olmasını kim istemez? Herkes ister. Duanın makbul olacağı şeylerden bir fırsat daha çıktı. Bak, bir tanesini daha öğrenmiş olduk.

Hatim edeceğiz, hatmin sonunu kollayacağız. O zaman artık, istersen hatim ederken, önceden bir deftere yaz neler isteyeceğini Allah'tan, bir liste yap. Bir sayfa mı, on sayfa mı, elli sayfa mı, ne kadar yaparsan onu oku... Çünkü dualar kabul olacak.

Dinleyen için de öyle... Burada izahat var; dinleyen için de, okuyan için de durum aynıdır diyor. Onun için, burada Ramazan'da ne güzel hatim sürülür. Mukabele deniliyor; kimisi dinler, kimisi okur. Dinleyen de, okuyan da, hepsi inşaallah o şeye, hatmin o sevabına, buradaki bu vaade erer.

Onun için, bu hadis-i şeriften dolayı, hatim indirecek olan şahıslar Kur'an-ı Kerim'in son sayfasına kadar gelirler, en son sayfasında (*Kul hüva'llah, Kul eûzü bi-rabbi'l-felak, Kul eûzü bi-rabbi'n-nâsi*) vardır, orada dururlar. "Hatmi şöyle ağzı dualı, saç sakalı ağarmış mübarek insanlarla, camide yapalım!" diye, "Tek başıma yapmayayım da herkes istifade etsin, herkesin mübarekliğinden sevap daha da çok olur." diye, camiye saklar.

Camide eûzü besmeleyi çeker, *Kul hüva'llah*'ı okur, *Kul eûzü bi-rabbi'l-felak*'ı, *Kul eûzü bi-rabbi'n-nâsi*'yi okur, hatmi tamamlar.

Bu son sûreler okunduktan sonra, hepsinin arasında, (*Allàhu ekber, Allàhu ekber... Lâ ilâhe illa'llàhu va'llàhu ekber... Allàhu ekber ve li'llâhi'l-hamd*) denir. Bu *Ve'd-duhâ*'dan itibaren, *Ve'd-duhâ* dâhil, aşağıya doğru böyle okunur. Çünkü, *Ve'd-duhâ* sûresi indiği zaman, "Allah Peygamber Efendimiz'e ahirette çok büyük mükâfat verecek!" diye duyunca, ashab-ı kiram heyecanlanmışlar, sevinmişler, (*Allàhu ekber, Allàhu ekber...*) diye tekbir almışlar.

Ondan dolayı, *Ve'd-duhâ*'dan aşağıya, hatim tamalanıncaya kadar, okunan sûrelerin arkasından tekbir alınır. Hatim tamam oluyor, makbul dua zamanı geliyor diye bir heyecan, bir heyecan... Bir sevinç, bir bereket... Onun için, (*Allâhu ekber, Allâhu ekber...*) deniliyor.

Tamam, *Kul eûzü bi-rabbîn-nâsi*'yi bitirdik, unu eledik, eleği duvara astık... Hayır, öyle değil, iş bitmemiştir. Müslümanın Kur'an-ı Kerim'le ilişkisi bitmez. Onun için, hemen orayı bitirir bitirmez başına geçer Kur'an-ı Kerim'in:

“—Yâ Rabbi ben daha doyamadım senin kitabına, böyle bunu bitirip de bırakacak değilim. *Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm. El-hamdü li'llahi rabbi'l-âlemîn...*” der, yeniden başlar. Bir de Bakara Sûresi'nin baş tarafını okuyuverir karşı tarafta, “*Elif, lâm, mîm...*” diye. Sayfanın sonuna gelince, tamam artık duasını yapar. Yâni, Kur'an-ı Kerim'in sonunu bitirdi, başına başladı. Kesiklik yapmadı hiç, hemen yeni hatme başlamış oldu. O zaman el açıp dua eder. Hatim indirildiği için, kendi kelâmı okundu, hatmolundu diye Allah-u Teâlâ Hazretleri sevdiğinden duaları makbul ve müstecâb eder.

Onun için, hatim duası yapmak, o duada bulunmak, hatim duasına katılmak çok kârlıdır. Çünkü bir topluluk bir şeye dua ettiği zaman, Cenâb-ı Hak birisininkini kabul edip ötekisininkini bırakmaz. Birisinin hürmetine hepsini kabul eder.

g. Hastayı Ziyaret Edin!

Enes RA'dan rivâyet edilen bu hadis-i şerifte Peygamber SAS Efendimiz, bize ictimai bazı vazifelerimizi hatırlatıyor, tavsiye ediyor. Bu vazifeleri bir bir izah edelim! Buyurmuş ki Peygamber SAS Efendimiz:¹⁰

عُودُوا الْمَرِيضَ وَأَجِيبُوا الدَّاعِيَ وَأَغْبُوا فِي
الْعِيَادَةِ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَغْلُوبًا فَلَا يُعَادُ وَالْعِيَادَةُ بَعْدَ
ثَلَاثٍ وَخَيْرُ الْعِيَادَةِ أَخْفُهَا قِيَامًا وَالتَّعْزِيَةُ مَرَّةً

(الديلمى عن أنس)

RE. 320/7 (*Üdü'l-marîda, ve ecîbü'd-dâiye, ve eġibbû fi'l-ıyâdeti illâ en yekûne maġlûben felâ yuâdü, ve'l-ıyâdetü ba'de selâsin, ve hayru'l-ıyâdeti ehaffuhâ kıyâmen, vet'-ta'ziyetü merreten.*)

(*Üdu'l-marîd*) “Hastayı ziyaret ediniz!” Müslüman kardeşinizden birisi, tanıdığınızdan, akrabanızdan, dostunuzdan birisi hastalandığı zaman, onu ziyaret edin! (*Ve ecîbü'd-dâiye*) “Sizi davet eden kimsenin davetine icabet ediniz.”

---

¹⁰ İbn-i Hibbân, *Tabakâtü'l-Muhaddisîn*, c.I, s.448; Hz. Osman RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IX, s.193, no:25187; *Câmiu'l-Ehâdis*, c.XIV, s.331, no:14405.

“—Efendim, bizim filanca akşam nişan törenimiz var, nikâh törenimiz var, işte şuyumuz var, buyumuz var...” diye bir sebeple sizi çağırıyor. Sizi dost bilmiş, gelmenizi istemiş; yan çizmeyin! Mümkün olduğu kadar, davete icabet edin! Davete icabet sünnettir. Peygamber Efendimiz’in tavsiyesidir. Müslümanlar arasında muhabbetin artmasına vesiledir.

Bizim dinimiz, muhabbetin artmasına vesile olan her şeyi hararetle tavsiye etmiştir. Muhabbeti bozucu şeylerden de kaçınmayı tavsiye etmiştir.

Bir şartla gidilmez, gittiğin zaman orada günah işlenecekse, biliyorsun, gittiğin yerde günah olacak; o zaman gitmezsün. O günahı işletmemeye gücün yeteceğine kanaatin varsa, gene gidersin, yaptırmazsın. Senin hatırın için, sen gittiğin zaman yapmayacaklarsa, o zaman gene gidersin, yapılmamasına vesile olmuş olursun, sevap işlersin.

(*Ve eġibbû fi’l-ıyâdeti*) “Hasta ziyaretini ara ara yapın!” Yâni “Hastayı çok sıkıştırmayın. Sık sık gidip de onu taciz eder derecede yapmayın!” demek.

Peygamber SAS Efendimiz, ashabından bir zat-ı muhtereme RA buyurmuş ki:

زُورُ غِبًّا تَزْدَادُ حُبًّا

(*Zûr gıbben, tezdâdü hubben.*) “Ara sıra ziyaret et, sevgin daha çok olur!” Çünkü insan çok sevdiği kimseyi sever, yanında olmak ister; ama çok sık gidince, bıkkınlık meydana gelir, iyi olmaz. Arada şöyle bir fasıla vererek giderse, iyi olur.

“—Aaa, nerelerde kaldın, özlemişim ya!” filan diye insan o zaman daha fazla bir sarılır.

Her zaman gelen kimseye;

“—Haa, gene mi sen geldin!” filan gibilerden... Eski zevki, heyecanı kalmaz. Onun için ölçülü bir şekilde şey yapacağız. Mühim olan muhabbetin artması, muhabbet artacak derken, gidip gidip. gidip gidip ille taciz etmek olursa, o zaman da o iyi olmuyor.

Sonra hastanın çeşitli hali olur. utanır hasta... Meselâ yataktan kalkamaz, abdestini yatakta yapması icab eder. İşte, iğne olacaktır. Açılması gerekir. Şu olur, bu kalır veyahut uykusu geliverir. Vücudu zaif, naif olduğu için... Konuşup dururken, uyuması lâzım; çok fazla durursan, rahatsız olabilir.

(İllâ en yekûne mağlûben felâ yuàdü) “Eğer hastalığı çok fazlaysa ve kendisini kaybetmiş durumda ise; geleni gideni tanıyamazsa, o zaman ziyaret etmeye lüzum yok.” Mühim olan, onu ziyaret edip, gönlünü almak...

Daha önceki hadis-i şeriflerde geçti, hatırlarsınız, Pe ygambe r Efendimiz:

“—Hastaya gittiğiniz zaman, şöyle alınca elinizi koyun, şefkatle... Elinin üstüne, elinizi koyun. Nasılsın filan diye sorun.” diye tavsiyede bulunuyor. Ona hayır dua etmeyi tavsiye ediyor. Ondan dua istemeyi tavsiye ediyor.

Hastalar hakkında da çok tavsiyeler var. Onları da söylemek iyi olur benim kanaatime göre.

Yâni, bir hastaya gittiğiniz zaman böyle müjdeli hadis-i şerifleri söylemek lâzım. Meselâ, Peygamber Efendimiz geçtiğimiz derslerde, hatırlarsınız, buyurmuştu ki:

“—İnsanlar hastalık dolayısıyla kendilerine ihsan edilen sevapları, nimetleri bilselerdi; hastalıktan böyle şikâyetçi olmazlardı.”

Çok sevabı var. Hastanın iniltisi tesbih gibidir. Uykusu ibadettir. Yapamadığı ibadetleri, yapmış gibi Allah defterine yazdırır gene... Ondan sonra hastalıktan kurtulduğu zaman da;

“—Hadi bakalım, defterin tertemiz oldu, defteri amalin tertemiz oldu, yeniden başla!” denir.

Hastalık günahların silinmesine bir vesile oluyor. O bakımdan hastalık istenmez; ama gelirse de, bir çeşit insanı paklayıcı, temizleyici bir şey olmuş oluyor.

İşte bunlara dair şeyleri söylemekle de, hastaya teselli verici şeyler olur bunlar.

“—Sabret kardeşim, sabredersen büyükecir vardır. Allah büyük mükâfatlar veriyor hastalara... İnsan hastalığın kadr ü kıymetini bilseydi hasta olarak ölmeyi ve Allah’a öyle kavuşmayı dilerdi!” filan diye bu güzel hadis-i şeriflerden hatırlatmakta fayda olur kanaatimce...

(*Ve’l-ıyâdetü ba’de selâsin*) “Hasta ziyareti üç günden sonradır. (*Ve hayru’l-ıyâdeti ehaffühâ*) Hasta ziyaretinin en güzeli, en hayırlısı, hafif olanıdır.” Yâni, kısa müddet duracaksın, pek öyle taciz etmeyeceksin.

“—Nasılsın, iyi misin? Yapabileceğim bir hizmet var mı? Mâşâallah iyi gördüm, oh, iyiye gidiyorsun. Geçen seferkinden biraz daha yüzünü renkli gördüm, mâşâallah!” filan diye...

Ondan sonra da, bir münasip zamanda:

“—Eh, bana müsaade edersen, ben gideyim! İstedığın bir şey varsa getireyim.” filân deyip, yanından çabuk ayrılmak.

“Hasta ziyaretinin hayırlısı, (*ehaffühâ kıyâmen*) yanında durmak bakımından az olanıdır.”

(*Vet'-ta'zîyetü merreten*) Bir de tâziye vazifemiz var, tâziye dediğimiz şey de, yakınları ölen bir kimseye gidip de, başın sağ olsun diyoruz ya; onun da bir mânâsı var mı, bilmiyorum. Başın sağ olsun, sen sağ ol demiş oluyoruz. Ölmüş kimseye rahmet dilemek, ötekisine sabır dilemek.

“—Tâziye bir defa olur.” diyor Peygamber Efendimiz.

“—Neden bir defa olur?”

E, zaten adamcağız üzülmüş, bir yakını vefat etti diye... Sen gidiyorsun, geçmiş olsun, bilmem ne falan diyorsun; hatırlatıyorsun, gözünü yaşartıyorsun, ağlatıyorsun... Bir iki gün geçiyor, bir hafta geçiyor, bir daha gidiyorsun;

“—Allah rahmet eylesin, bilmem ne...” diye bir daha hatırlatıyorsun, bir daha hatırlatıyorsun.

Yâni, yaranın kabuğunu kaldırmış oluyorsun iki de bir de...

Onun için o uygun değil. Bir defa söyleyiverirsin, kâfidir. Tâziye denilen şey bir defa yapılacak.

h. Hastadan Dua İsteyin!

Diğer hadis-i şerif de yine hastalıkla ilgili, onu da okuyalım!

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuş ki:¹¹

عُودُوا الْمَرِيضَ وَمُرُوهُمْ فَلْيَدْعُوا لَكُمْ فَإِنَّ دَعْوَةَ
الْمَرِيضِ مُسْتَجَابَةٌ وَذَنْبُهُ مَغْفُورٌ

(هـب. والديلمي عن أنس)

RE. 320/8 (*Ûdu'l-marîda*) “Hastayı ziyaret ediniz; (*ve mürûhüm felyed'u'llàhe leküm*) ve ona emrediniz de, sizin için Allah’a dua etsin.”

“—Bize dua et diyeceksiniz hastaya.” Böyle diyor Peygamber Efendimiz.

(*Feinne da'vete'l-marîdi müstecâbetün*) “Çünkü hastanın duası müstecabdır, makbuldür. Allah-u Teâlâ Hazretleri hastanın duasını kabul eder.” Onun için, kendinize dua ettirtin ona. Beni m için dua ediver deyin. Duası makbuldür. (*Ve zenbühû mağfûrun*) “Günahı da afv u mağfiret edilmiştir hastanın. Günahı mağfurdur, duası müstecabdır.”

Bu hadisi de söylersiniz;

---

¹¹ Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.V II, s.209, no:10028; Deylemî, *Müsnedü'l- Firdevs*, c.III, s.13, no:4015; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Mecmaü'z-Zevâid, c.III, s.18, no:3759; *Kenzü'l-Ummâl*, c.IX, s.179, no:25147; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.786, no:1795.

“—Aman bana dua et, Őu iŐim sıkıntıda, bu halim Şöyle, beni duadan unutma kardeşim.” falan diye dua istersiniz.

Zaten onun işi gücü yok. Yatacak sabahtan akşama kadar. Zamanı da müsaittir. Böyle hatırlatırsan, duasını alırsan iyi olur.

Zaten o da sevinir. Kendisine gidip böyle bir ziyaret ettiĐin zaman memnun olur.

“—Allah senden râzı olsun, iyi ki geldin, özlemiŐtim, sağ olasın, var olasın...” gibi bir Şeyler der zaten...

Bize de Allah bir hastalık vermiŐse; biz de bunu fırsat bilip, sevdiklerimize bol bol dua edelim! Bundan da o çıkıyor de Đil mi... Yâni, anamıza, babamıza, yakınlarımıza, sevdiklerimize, eŐe, dosta, cümle müslümanlara, ümmet-i Muhammed’in hepsine bol bol dua edelim hastalıktan bi’l-istifade...

Kabul olan dualar, mâlum: Mazlumun duası makbul... Müslüman kardeŐin öbür müslüman kardeŐe, o yokken, onun arkasından yaptığı dua makbul... Ananın babanın duası makbul... İşte böyle hastanın duası makbul...

Sonra müslümanların reisinin duası makbuldür. İmam deniliyor ya, önder; müslümanların başkanı. Hele bir bedduasını al bakalım! Perişan olursun. Hayır duasını alırsan, ihya olursun. Meselâ, Hz. Ömer’i farz edelim, gibi... Meselâ başa geçmiş, müslümanların başkanı, halifesi... İsyân ederse; mahvolur isyan eden. Kalbini kırarsa, mahvolur. İyi hizmet eden, hayır duasını

alan, ihya olur. müslümanların emirlerinin, imamlarının, başkanlarının, kendisine itaat edilen önde gelenlerin duaları da makbuldür.

Bak İslâmiyet nasıl, her şeyi ne güzel nizama bağlamış. Niye imamın duası makbul oluyor? Müslümanlık sistemdir, öyle darmadağın değil. Öteki müslümanlar kime tâbi olacağını bilsin; böyle lâlettayn, perişan bir hayat sürmesin. Gayesiz, irtibatsız bir hayat sürmesin. Kime uyacağını bilsin ve uyduğu zaman da ihlâsla uysun.

Duası istenen, duası talep edilen bir kimseye hizmet ettiğini bilsin diye, bak nasıl sistemi kurmuş Allah-u Teâlâ Hazretleri, el - hamdü lillâh... Müslümanlık her yönden, ne yönden baksan, güzel! Emire, imama, başkana salâhiyet veriyor ki, ötekilerde ona göre vaziyet alsınlar. Kızdırmaya gelmez, güzel hizmet etmek lâzım!

i. Cehennem Ateşi Değmeyecek İki Göz

Diğer hadis-i şerif:¹²

---

¹² Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.V II, s.307, no:4346; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.I, s.211, no:321; Ziyâü'l-Makdîsî, *el-Ehâdîsü'l-Muhtâre*, c.II, s.476, no:2198; İbn-i Ebî Asım, *Cihad*, c.II, s.417, no:147; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.II, s.360, no:867; Ukaylî, *Duafâ*, c.IV , s.345, no:1952; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.III, s.337, no:2427; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.I, s.211, no:320; Hz. Abbas RA'dan.

İbn-i Ebî Asım, *Cihad*, c.II, s.417, no:146; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan. İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.V I, s.206; Fadl ibn-i Abbas RA'dan.

Mecmaü'z-Zevâid, c.V, s.523, no:9488, 9489; *Kenzü'l-Ummâl*, c.III, s.268, no:5875; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.XIV, s.335, no:14418.

عَيْنَانِ لَا تَمَسُّهُمَا النَّارُ أَبَدًا عَيْنٌ بَكَتْ مِنْ
خَشْيَةِ اللَّهِ وَعَيْنٌ بَاتَتْ تَحْرُسُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

(ع. خط. ض. عن أنس)

RE. 320/9 (*Aynâni lâ temessühüme'n-nâru ebedâ: Aynün beke t min haşyet'illâh, ve aynun bâtet tahrusü fî sebîli'llâh.*)

Biz bir hadis-i şerif atladık, onu inşaallah geriye dönüp tamamlayalım. Bu hadis-i şerifi söyledikten sonra.

(*Aynâni*) “İki göz vardır ki, (*lâ temessühüme'n-nâru ebedâ*) asla o gözlere cehennem ateşi değmeyecek!” Ne demek? O gözlerin sahibi cehenneme girmeyecek demek. Gözün kendisine ateş değmemesi ne demek? O gözeerin sahibi cennetlik demek, cehenneme girmeyecek demek. Eh, Allah cümlemizi bunlardan eylesin... Kimmiş bakalım onlar, o gözlerin sahipleri:

(*Aynün beket min haşyeti'llâh*) “Haşyetullahtan, Allah korkusundan dolayı ağlayan kimsenin gözü...” Bu *haşyetu'llah* nedir, onu iyice öğrenmemiz lâzım o zaman! O *haşyetu'llaha* sahip olup da ondan sonra gözümüzün yaşını dökmek lâzım. Kalbimizi yumuşatmak lâzım, gözümüzün yaşını dökmek lâzım..

(*Ve aynün bâtet tahrusü fî sebîli'llâh*) İkinci göz de “Allah yolunda müslümanları beklemek için bekçilik yapan kimsenin gözü...” Yâni, hudutta nöbet tutan, demek bu... Müslümanları korumak için uyanık duran ve nöbet tutan kimse.

Bu haşyetu'llah ne demek?

Kur'an-ı Kerim'de bir ayet-i kerime var ki:

إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ

(فاطر: ٢٨)

(*Innemâ yahşâ'llàhe min ibâdihi'l-ulemâ.*)
[Kulları içinden ancak alimler Allah'tan gereğince korkar.] (Fatır, 35/28) buyruluyor.

Haşiye, *yahşâ*; Arapça'da korkmak demek, Allah'tan korkmak. *Haşyetu'llah*, Allah korkusu demek. Allah'tan kim korkar? Allah'ı tanıyan, Allah'ın kudretini bilen, Allah'ın kafirlere, zalimlere, asilere hazırladığı cehennem gibi korkunç azabı bilip de tir tir titreyen, cennet gibi nimetlerin yurdunu bilip de ona iştiyakından eriyip kül olan kimse... Allah'tan korkan odur.

“—Aman, bir yanlış iş yapıp da, şu cenneti kaçırmayayım elden... Aman, bir yanlış hareket yapıp da, şu cehennem denilen belalı yere düşmeyeyim!” diye endişe eden kimse...

Allah'tan kim korkar? Allah-u Teâlâ Hazretleri'ni bilen kimse.

İbrâhim ibn-i Edhem Rh.A, KS; evliyaullahtan bir zat, biliyorsunuz. Belh'te padişah imiş, bir şehrin padişahıymış. Rakamlarını unuttum, önünden altınlı, gümüşlü, kalkanlı kaç tane asker yürürmüş önünden, arkasından... Yâni, öyle bir saltanatlı adammış ki, askerlerinin kalkanları falan altınlı gümüşlüymüş... İhtişamdan, debdebeden bakılmazmış yâni, o kadar böyle bir ihtişamlı kimse. Sonradan o saltanatı terk

etmiş, o hazineleri, o mevkileri, makamları, itibarı terk etmiş; Allah'ın yoluna girip, Allah'ın rızasına arayan bir kimse olmuş.

Ona birisi geceleyin misafir olmuş. Misafir ne zaman kalksa, İbrâhim ibn-i Edhem KS Hazretleri'ni hep ayakta görürmüş, namaz kılıyor görürmüş. Hep gözyaşları içinde ağlıyor görürmüş. Ne zaman uyansa; hani insan uykuda oradan oraya dönerken biraz uykusu kaçar, bakar... Ne zaman uyansa İbrahim-i Edhem

Hazretleri namazda, ne zaman baksa gözyaşlarıyla ağlamakta... Sabahleyin demiş ki İbrahim ibn-i Edhem Hazretleri'ne:

“—Yâhu, ben senin gecen gibi gece görmedim! Ağladın, ağladın, ağladın, ağladın; namaz kıldın, namaz kıldın, namaz kıldın, namaz kıldın; böyle gece görmedim ömrümde...” demiş.

İbrâhim ibn-i Edhem Hazretleri de diyor ki:

“—Ben de senin gecen gibi gece görmedim! Sen de uyudun, uyudun, uyudun, uyudun... Bir insan ki, önünde cehennem ateşi gibi ateş yakmış olalar, o insan nasıl uyur?” demiş.

Önümüzde değil mi cehennem? Oradan geçmeyecek miyiz? Geçen geçecek, geçemeyen ne yapacak? Düşecek... Allah cümlemizi cehennemden azad ettiği bahtiyarlar arasında eylesin... Cehennemde azap etmesin... Cennetine dahil eylesin...

“—O cehennem ateşini yakmışlar, o öyle kükreyip sağa sola saldıran bir Allah'ın azabının tecelli yeri olan, bir garip yaratık; cehennem... O azap, o ateş varken insan geceleri nasıl uyur?” demiş İbrahim ibn-i Edhem Hz. de...

Uyuyoruz işte biz, sabaha kadar uyuruz. Uyumayız da, gecenin yarısına kadar uyumayız da; neden uyumayız? Televizyon seyretmek için. Uyumama var, uyuyoruz sözü yanlış. Uyumama var; ama televizyonun programını seyretmek için uyumaz.

Allah'a ibadet vakti gelir tam program bittiği zaman... Asıl mevsim başlıyor, Allah'a ibadetin makbul olduğu, duanın kabul olduğu, sevapların çok olduğu, mânevî pazarın açıldığı, alış-verişin başlayacağı zaman, bizimki yoruluyor artık. Gözleri kapanmaya başlıyor, yatar artık o zaman. Televizyon programı bitti, hoop yatağa... Ayıplamak da doğru değil derler. Allah cümlemizi ıslah eylesin... Ne diyelim?

O kimse bak görmüş de, Allah'ın göstermesiyle görmüş de, padişahlığı bırakmış, Belh padişahlığını bırakmış, Allah'ın yoluna girmiş. Biz acaba Allah yolunda bir televizyonu bırakamaz mıyız?

“—Zor hocam, zor bırakılmaz.”

Çocuklara kabahat buluyor ekseriyetle bakıyorum babalar filan. Kendisinin de hoşuna gidiyor da;

“—Bizim çocuk, televizyon olmadığı zaman başkasının evine gidiyor.” diyor.

Mazeret olur mu?

Böylece *ayın* harfini bitirmiş olduk. Hadis-i şeriflere eliften başladık. *Elif, be, te, se* derken, *ayın* harfiyle olan hadis-i şerifler de bitti. Şimdi geldik *harfu'l-gayn*'e, *gayın* harfine geldik; *gayın* harfiyle okuyoruz hadis-i şerifleri:

j. Medine'nin Tozu Şifadır

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:¹³

غُبَارُ الْمَدِينَةِ شِفَاءٌ مِنَ الْجُذَامِ

(أبو سعيد في مشيخته، والرافعى عن ابن شماس عن أبيه، والديلمى عن ثابت)

RE. 320/10 (*Gubâru'l-medîneti şifâün mine'l-cüzzam*) “Medine'nin tozu toprağı, cüzzam hastalığına şifadır.”

“—Hocam, toprak şifa olur mu?”

E, şifayı ilaca kim koyuyor? Allah-u Teâlâ Hazretleri ko yuyor. Sen her ilacı aldığın zaman iyi oluyor musun? Her doktora gittiğin zaman iyi oluyor musun? Demek ki şifa ne doktorda, ne ilaçta... Şifayı Allah veriyor insana... Bazen doktoru vesile ediyor, bazen ilacı vesile ediyor. Bazen duayı vesile ediyor.

Burada Peygamber Efendimiz buyurmuş işte: Medine'nin toprağı, Medine'nin tozu toprağı; cüzzam hastalığı ki şifa kabul etmez bir hastalıktır. İlk önce deride alacalık olarak başlar imiş, ondan sonra da yaralar halinde ilerlermiş cüzzam denilen korkunç bir hastalık.

---

¹³ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.101, no:4281; Kays ibn-i Şemmâs Rh.A'ten.

Kenzü'l-Ummâl, c.XII, s.428, no:34828; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.293, no:1801;

Câmiü'l-Ehâdîs, c.XIV, s.384, no:14544.

Burada şerhte okudum. Senesini de söylüyor şahıs. Hicrî 771 senesinde diyor; filanca şahıs Medine'ye gitti diyor. Orada vücudunda aklık belirmiş olan, yâni, cüzzamın ilk belirtisi belirmiş olan bir insan, geceleyin gitmiş seher vaktinde. Medine'nin tozuna toprağına bulamış o aklığı, derisindeki o rahatsız kısmı. İyi olduğunu kaydediyor burada. Yâni, insan iman ederse, o göre şek etmeden, inkâr etmeden böyle bu şeylerden faydalanırsa, Allah-u Teâlâ Hazretleri o şifayı verebilir.

Semhûdî diye de bir alim var, o da şöyle demiş:¹⁴

قَدْ شَاهَدْنَا مَنْ اسْتَشْفَى بِهِ مِنْهُ

(Kad şâhednâ meni'steşfâ bihî minhü) “Biz böyle Medine'nin toprağını kullanıp da, şifaya ermiş insanlara şahit olduk!” diye ayrıca belirtmiş.

Hastalara şifadır, ehl-i aşkın da gözüne sürmedir Medine'nin toprağı. Allah-u Teâlâ Hazretleri cümlelerinizi tekrar tekrar oraya ziyaret şerefiyle şerefleendirsin...

k. Cuma Günü Gusletmenin Lüzumu

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:¹⁵

غُسْلُ يَوْمِ الْجُمُعَةِ وَاجِبٌ كَوَجُوبِ غُسْلِ الْجَنَابَةِ

(الدیلمی عن أبی هریرة؛ والرافعی عن أبی سعید)

¹⁴ Münâvî, Feyzü'l-Kadîr, c.IV , s.400, no:5755.

¹⁵ Deylemî, Müsnedü'l-Firdevs, c.III, s.103, no:4288; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VII, s.1290, no:21241; Câmiu'l-Ehâdîs, c.XIV, s.391, no:15461.

RE. 320/11 (Guslü yevmi'l-cumuati vâcibun kevucûbi güsli'l-cenàbeh.) “Cuma günü yıkanmak, insan cünüp olduğu zaman yıkanmak nasıl vacipse, onun gibi vaciptir.”

Bizim kitaplarımızda, fıkıh kitaplarımızda cuma günü yıkanmayı tavsiye eder, müstehabdır der. Bak Peygamber Efendimiz'in buradaki bu ifadesinden, bu işi hafife almamız, mümkün olduğu kadar çok gayret etmemiz gerektiğini öğrenmiş oluyoruz. Cuma günü fırsatını bulup yıkanacağız.

“—Hocam, sabahtan yıkansam, işe gitsem olur mu?”

Olur. Kim Cuma günü Allah'tan sevabını umarak, iman ederek böyle guslederse, Allah-u Teâlâ Hazretleri o ecri ihsan eder.

Demek ki, cünüp kimse nasıl vücudunu ince, hassas şekilde baştan sona yıkıyorsa; yâni namaz için abdest alır gibi değil de, boy abdesti olduğunu belirtmek için bu ifadeyi kullanmış Peygamber Efendimiz; cuma günü yıkanacağız.

“—Ecri nedir, mükâfatı nedir?”

Geçen haftanın, geçmiş haftanın günahlarının affıdır, üç gün ziyadesiyle... Yâni, on günlük günahlar affolunur; cuma günü insan yıkanırsa... Onun için, cuma günlerin yıkanmaya büyük önem verin.

Eskiden beri bizim memleketimizde su bol el-hamdü lillâh! Hamamlar ucuz; sıcak su, soğuk su, her imkân var. İnsan girer, bir baştan aşağıya duş alır, yıkanır, halleder işi...

O Arabistan gibi suyun bulunmadığı, su tesislerini az olduğu, suyun kıt olduğu yerde; “Bir sarı altın verip de bir maşrapa su alsan bile yıkan!” demişler yâni... Bu sevabı kaçırmamak için.

Onun için, cuma günü oldu mu hatırlınızda olsun, abdest alın, tertemiz yıkanın!

Bir hadis-i şerif daha var bu mevzuda, onu da okuyalım:¹⁶

غُسْلُ يَوْمِ الْجُمُعَةِ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُحْتَلِمٍ كَغُسْلِ
الْجَنَابَةِ

(حب. عن أبي سعيد؛ مالك، والشافعي، حم. والدارمي، وابن الجارود. وابن خزيمة عنه)

RE. 320/12 (Guslü yevmi'l-cumuati vâcibun alâ külli muhtelimin kequsli'l-cenâbeti.) “Cuma günü yıkanmak, her buluğa ermiş kimse için, cünüplükten yıkanmak gibi vaciptir.” Yâni, gereklidir.

Peygamber Efendimiz'in bu tavsiyesine uyararak, inşaallah Cuma günü bu yıkanma vazifesini de yaparsınız, günahlarınızın affına sebep olur. Bir hadis-i şerif daha okuyacağım dayanamadığım için:

---

¹⁶ İmam Mâlik, *Muvatta'* (Rivâyet-i Yahyâ), c.I, s.101, no:228; Ebû Hüreyre RA'dan.

İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.IV , s.29, no:1229; Ebû Saîd el-Hudrî RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.V II, s.1304, no:21282; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.796, no:1804; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.XIV , s.391, no:15460.

Allah Yolunda Yürümenin Önemi

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:¹⁷

¹⁷ Buhârî, *Sahîh*, c.III, s.1028, no:2639; Müslim, *Sahîh*, c.III, s.1499, no:1880; Tirmizî, *Sünen*, c.IV , s.181, no:1651; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.132, no:12372; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.X, s.461, no:4602; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.V I, s.411, no:3775; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.IV , s.26, no:4256; Abdullah ibn-i Mübârek, *Cihad*, c.I, s.39, no:23; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Buhârî, *Sahîh*, c.V , s.2358, no:6052; Tirmizî, *Sünen*, c.IV , s.180, no:1648; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.433, no:15607; Dârimî, *Sünen*, c.II, s.267, no:2398; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.V I, s.156, no:5835; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.XIII, s.447, no:7534; İbn-i Esir, *Üsdü'l-Gâbe*, c.I, s.486; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.LIV , s.131; Sehl ibn-i Sa'd RA'dan.

Müslim, *Sahîh*, c.III, s.1500, no:1883; Neseî, *Sünen*, c.V I, s.15, no:3119; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V , s.422, no:23634; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.IV , s.181, no:4078; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.V III, s.291, no:8667; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.IV , s.201, no:19305; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.III, s.11, no:4327; Abd ibn-i Humeyd, *Müsned*, c.I., s.104, no:225; Ebû Eyyûb el-Ensârî RA'dan.

Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.180, no:1649; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.532, no:10896; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.IV , s.220, no:19472; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXXI, s.483; Ebû Hüreyre RA'dan.

Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.352, no:2699; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XI, s.388, no:12081; Abd ibn-i Humeyd, *Müsned*, c.I, s.218, no:264; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXV III, s.92; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V I, s.401, no:27296; Taberânî, *Mu'cemü'l- Kebîr*, c.XIX, s.431, no:1046; İbn-i Esir, *Üsdü'l-Gâbe*, c.I, s.1025; Muaviye ibn-i Hadîc RA'dan.

Bezzâr, *Müsned*, c.III, s.199, no:987; Zübeyr ibn-i Avvâm RA'dan. Abdü'r-Rezzak, *Musannef*, c.V , s.259, no:9543; Hasan RA'dan.

Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.III, s.187, no:5445; Hz. Ömer RA'dan.

Mecmaü'z-Zevâid, c.V , s.518, no:9470, 9473; *Kenzü'l-Ummâl*, c.IV , s.505, no:10593, 10693; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.795, no:1803.

غَدْوَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ رَوْحَةٌ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا

فِيهَا

(حم. خ. م. ه. حب. عن أنس؛ ط. ت. عن ابن عباس؛ م. ت. ن. عن سهل؛ م. ه. عن أبي هريرة؛ ع. ض.

عن الزبير؛ حم. طب. عن معاوية بن حديج)

RE. 320/13 (*Gadvetün fî sebîli'llâhi ev ravhatün, hayrun mine'd-dünyâ ve mâ fîhâ.*)
“Allah yolunda sabahleyin yapılan bir yürüyüş veyahut öğleden sonra yapılan bir yürüyüş; dünyadan ve dünyanın içindeki her şeyden daha hayırlıdır.”

Allah yolunda ilk hatıra gelen, cihad için yapılan yürüyüş. Sabahleyin, güneşin altında yola çıkıyorsun öğleden evvel; buna *gadve* derler. Öğleden sonra yürüyüşe *ravha* derler. “Öğleden önce veya sabahleyin insanın Allah yolunda yürüdüğü bir yürüyüş, bir yürüme; katıldığı bir sefer, dünyadan ve dünyanın içindeki her şeyden hayırlıdır.”

Ama cihadın dışında, başka sebeplerle de Allah yolunda insan yürüyüş yapabilir. Müslümanlara hizmet etmek için, bir kimsenin derdine çare bulmak için, şunun için, bunun için... Allah yolunda olmak şartıyla, insanın böyle bir yürüyüşü, dünyadan ve dünyanın içindeki her şeyden daha hayırlıdır diyor Peygamber Efendimiz SAS.

Allah-u Teâlâ Hazretleri hangi ameller kendisine mahbup ve makbul ise, o amellere bizleri muvaffak eylesin... Sevdiği, râzı olduğu yollarda ömrümüzü geçirmeyi nasib eylesin...

Bizi şerlere alet eylemesin... Hayırlara vasıta eylesin... İki cihanda mes'ud bahtiyar eylesin...

Fâtiha-i şerîfe mea'l-besmele!

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

03. 01. 1982 - İskenderpaşa

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
Kürsü